

11. Государственный архив Брестской области (ГАБО). – Фонд 1-п. – Оп 1 б. – Д. 5.

12. ГАБО. – Фонд 1-п. – Оп. 1 б. – Д. 8. – С. 41.

13. Ковалёва Н.Н. Этнические аспекты межкультурной коммуникации в пограничье (на примере западно-белорусского региона) // Христианские ценности и межкультурное взаимодействие : сборник научных статей; редкол. Лисовская Т.В. – Брест: Издательство БрГТУ, 2022. – С. 69–75.



**12. Лаўрэнка Л. В.,** к. гіст. н.,  
настаўнік гісторыі і грамадазнаўства  
ГУО «Сярэдняя школа в. Скокі»  
(Брэсцкі раён, в. Скокі, Рэспубліка Беларусь)

УДК 94 (476) “1921/1939”

### **ПРАМЫСЛОВАСЦЬ ПАЛЕСКАГА ВАЯВОДСТВА Ў 1921–1939 ГГ.**

*Анацыя.* У артыкуле на аснове вялікай колькасці розных гістарычных крыніц характарызуецца прамысловае развіццё Палескага ваяводства ў 20–30-я гг. ХХ ст. Раскрываецца роля асобна ўзятага ваяводства ў эканамічным жыцці заходнебеларускіх зямель і Польшчы ў цэлым. На падставе багатага фактычнага матэрыялу паказваецца развіццё асноўных галін прамысловасці Палескага ваяводства, асаблівасці іх дзейнасці.

У артыкуле зроблена выснова аб тым, што ўся прамысловасць ваяводства размяшчалася ў асноўным у чатырох паветах (Пінскі, Брэсцкі, Лунінецкі і Косаўскі). У астатніх – буйная і сярэдняя прамысловасць амаль поўнасцю адсутнічала.

*Ключавыя словы:* Заходняя Беларусь, Палескае ваяводства, эканоміка, прамысловасць, прамысловае развіццё, галіна прамысловасці.

**L.V. LAVREENKO,** Candidate of Historical Sciences,  
Teacher of History and Social Studies  
of the GUO "V. Skachki Secondary School"  
(Brest district, Skoki village, Republic of Belarus)

## INDUSTRY OF THE POLESIE VOIVODESHIP IN 1921-1939

**Annotation.** Based on a large number of different historical sources, the article characterizes the industrial development of the Polesye Voivodeship in the 1920s-1930s. XX century. The role of a separate voivodeship in the economic life of the Western Belarusian lands and Poland as a whole is revealed. On the basis of rich factual material, the development of the main branches of the Polesye Voivodeship, the features of their activities are shown. The article concludes that the entire industry of the voivodeship was located mainly in four counties (Pinsk, Brest, Luninets and Kosava). Otherwise, large and medium-sized industry was almost completely absent.

**Key words:** Western Belarus, Polesye Voivodship, economy, industry, industrial development.

Палескае ваяводства як адміністрацыйна-тэрытарыяльная адзінка ў Польшчы была заснавана 1 сакавіка 1921 г. Яно з'яўлялася найбольшым па тэрыторыі ва ўсёй Заходняй Беларусі і займала 36,8 тыс. км<sup>2</sup> (34,2% ад агульнай плошчы Заходняй Беларусі) [1, с. 384; 2, с. 3]. Згодна з перапісам 1931 г. у Палескім ваяводстве пражывала 1131 тыс. чалавек, з якіх у прамысловасці было занята 7,9% насельніцтва, у той час як у сельскай гаспадарцы налічвалася 80,6% [1, с. 384; 3, с. 33].

Асноўнымі прамысловымі цэнтрамі Палескага ваяводства былі Пінскі, Брэсцкі, Лунінецкі і Косаўскі паветы [4, с. 63]. Па колькасці занятых у прамысловасці рабочых ваяводства знаходзілася на трэцім месцы пасля Беластоцкага і Віленскага ваяводстваў, а з 1934–1935 гг. яшчэ і пасля Навагрудскага.

У разглядаемы перыяд з усіх галін прамысловасці на тэрыторыі Заходняй Беларусі найбольшае развіццё атрымала лясная. Лясная прамысловасць (лесанарыхтоўчая, лесапільная, фанерная і запалкавая галіны) адыгрывала вялікую ролю ў гаспадарчым жыцці міжваеннай Польшчы. У 1920–1930-я гг. лес з'яўляўся адной з асноўных крыніц польскага экспарту. За мяжу вывозілася звыш 70% драўніны, у той час як на ўнутраныя патрэбы ішло менш за 30%. Каля 80% экспартуемай драўніны складалі лесамацэрыялы з Заходняй Беларусі [5, с. 12; 6, с. 78].

У лясной прамысловасці развівалася дрэваапрацоўчая галіна, якая аб'ядноўвала лесанарыхтоўчую (падрыхтоўка лесу на продаж) і лесапільную прамысловасці. У Палескім ваяводстве ў 1931 г. налічвалася 119 лесанарыхтоўчых прадпрыемстваў (у 1929 г. – 272) [7, с. 13].

Лесапільная прамысловасць Заходняй Беларусі займалася вырабам піламатэрыялаў, дошак, паўфабрыкатаў. У Палескім ваяводстве ў 1921 г. налічвалася 20 лесапільных заводаў з 23 лесапільнымі рамамі, на якіх працавала 236 чалавек, а гадавая вытворчасць іх складала 220 тыс. м<sup>3</sup>. У 1922 г. на тэрыторыі ваяводства дзейнічала 31 прадпрыемства (42 лесапільныя рамы), на якіх працавала 456 чалавек, з гадавой вытворчасцю 425 тыс. м<sup>3</sup>. З прыведзеных дадзеных відаць, што вытворчасць лесапільнай прамысловасці ў 1922 г. у адносінах да 1921 г. узрасла на 93%. Аднак калі параўноўваць вытворчасць 1922 г. з паказчыкамі дадзенай галіны 1913 г., то яна складала толькі 35% ад перадваеннай [8, арк. 10; 9, арк. 10].

Лесапільная прамысловасць развівалася дастаткова хуткімі тэмпамі і ў 1923 г. на тэрыторыі ваяводства налічвалася ўжо 40 лесапільных заводаў з агульнай колькасцю 659 рабочых, а ў 1924 г. – 69 такіх прадпрыемстваў [10, арк. 12адв; 11, арк. 9]. Аднак, у другой палове 1924 г. у дрэваапрацоўчай прамысловасці пачынаўся застоў [10, арк. 12адв]. Адною з галоўных прычын такога становішча з’яўлялася стабілізацыя валюты і недахоп абаротных сродкаў. У 1925 г. назіраецца недахоп як наяўных сродкаў, так і сыравіны. У якасці прыкладу неабходна прывесці перамовы паміж акцыянерным таварыствам “Agahell” (цэнтр у Варшаве) і бельгійскай карпарацыяй на прыцягненне капіталу на суму 150 тыс. фунтаў стэрлінгаў для пашырэння дзейнасці акцыянернага таварыства каля Мікашэвічаў Лунінецкага павета [12, арк. 13; 13, арк. 10адв]. Узнікненню крызісу ў дрэваапрацоўчай прамысловасці ў значнай ступені паспрыяў таксама і недахоп сродкаў камунікацыі і іх дарагавізна. Многія дрэваапрацоўчыя прадпрыемствы вымушаны былі абмяжоўваць сваю вытворчасць [12, арк. 13–14; 14, арк. 116]. Яшчэ адным фактарам, які паўплываў на застоў у дрэваапрацоўчай прамысловасці ў 1925 г., у значнай ступені быў мытны канфлікт з Германіяй. У 1925 г. на тэрыторыі Палескага ваяводства з 84 лесапільных заводаў дзейнічала толькі 46, у 1929 г. – 55 [15, арк. 7], а ў 1931 г. – 91 лесапільны завод [7 с. 16].

Вядомымі лесапільнымі заводамі Палескага ваяводства былі: у Пінску – лесапільны завод “Pina”, завод “J. Lubaszewski”, лесапільныя заводы “Bracia G. i J. Lewin”, “G. Pupko i Syn”, “Lasgo”, “Leszcze” [16, арк. 105–106, 112, 113, 115, 132; 17, арк. 1; 18, арк. 70, 75], лесапільны завод “Oak” у Жулкаў (Пінскі павет); у Лунінецкім павеце – лесапільны завод “Альшанка” (Лунінец), лесапільны завод “Wajntraub”, лесапільны завод Б. Крыгера ў Бостыні, лесапільны завод “Josszyf” у Людвікава, паравы лесапільны завод і мельніца “F. Preis i M. Romer” [4, с. 67–68; 16, арк. 106; 19, арк. 13адв; 20, арк. 27; 21, арк. 46; 22, арк. 28], лесапільны завод фірмы “Olza” у Мікашэвічах [16, арк. 120–121]; у Брэсцкім павеце – лесапільныя заводы “P. i Sz. Michelson”, “A. Skorbnik”, “Polesie”, “Bug”, “J. Grunhaus” [19, арк. 13адв; 16, арк. 72, 73] у Брэсце, лесапільны завод “A. Varenhole i G. Korenbaum”, лесапільны завод “A. Rutman” і лесапільны завод “Ch. Alergant, M. Herlice i S.E. Orliński” Х. Алерганта, лесапільны завод “A. Varenhole i G. Korenbaum” ў Маларыце [23, арк. 85, 87]; у Косаўскім павеце – гэты лесапільныя заводы ў Івацэвічах і Броннай Гары, які належалі акцыянернаму таварыству братоў Боркен-Гаген і Мароза, а таксама “Wis” і “Mlyntar” [4, с. 72, 88; 16, арк. 100; 24, арк. 31, 34].

На тэрыторыі Палескага ваяводства знаходзілася і адно з буйных прадпрыемстваў лясной прамысловасці – прадпрыемства гандлёва-прамысловага таварыства “Planta-Naska” (Косаўскі павет), на якім у 1934 г. працавала 345 чалавек. Вытворчасць дадзенага прадпрыемства ў 1934 г. склала 19 тыс. тон рознага роду матэрыялаў на суму 444 506 злотых [25, арк. 52].

Фабрыкі па вытворчасці фанеры на тэрыторыі ваяводства знаходзіліся ў Пінску, Мікашэвічах, Маларыце і інш. У Мастах знаходзіўся фанерны завод “Br. Koporassu” братоў Канапацкіх, пабудаваны ў 1925 г. На ім працавала 260 рабочых. Фабрыка мела сваю электрастанцыю. Браты Канапацкія з’яўляліся

ўласнікамі і фанернага завода ў Шчучыне. У Пінску размяшчаліся 4 буйныя фанерныя фабрыкі: фабрыка фанеры “Braci L. i Al. Lourie”, фабрыка фанеры аб’яднання “Dykta” “A. Mercier”, фабрыка “Leszcze” і фанерная фабрыка “Kunda” [4, с. 67; 26, арк. 66–66адв]. Яшчэ адзін фанерны завод знаходзіўся за Пінскам, у мястэчку Гарадзішча – фабрыка фанеры Наума Цукера “Union”. У Маларыце дзейнічаў фанерны завод “M. Hammer i Syn”, у Мікашэвічах – фанерная фабрыка “Olza” [4, с. 68; 23, арк. 99; 27, арк. 2адв, 18, 23]

Фабрыкі “Braci L. i Al. Lourie” ў Пінску і фабрыка фанеры “Olza” ў Мікашэвічах Лунінецкага павета былі найбольш буйнымі фанернымі фабрыкамі на тэрыторыі ўсёй Заходняй Беларусі. У 1926 г. вытворчасць фабрыкі “Braci L. i Al. Lourie” ў Пінску складала 8,7 тыс. м<sup>3</sup>, 1927 г. – 9767 м<sup>3</sup>, 1928 г. – 11 152 м<sup>3</sup>, 1929 г. – 12,1 тыс. м<sup>3</sup> [18, арк. 87; 28, арк. 8]. Фабрыка працавала ў тры змены. Рост вытворчасці не прыпыняўся нават у гады сусветнага эканамічнага крызісу і ў 1933 г. складаў 20 тыс. м<sup>3</sup> [4, с. 66–67]. У 1934 г. на фабрыцы працавала 490 чалавек. У перыяд з 1 студзеня па 30 чэрвеня 1934 г. было выраблена 6700 тон фанеры на суму ў 2 350 000 злотых, а з 1 ліпеня па 30 снежня 1934 г. – 6875 тон на суму ў 2,4 тыс. злотых [25, арк. 62].

Фанерная фабрыка “Olza” у Мікашэвічах была пабудавана ў 1914 г., а выпуск сваёй прадукцыі пачала з кастрычніка 1925 г. [15, арк. 37]. Фабрыка карысталася сыравінай, якая пастаўлялася праз таварыства “Agahell” з уласных лясоў [29, арк. 3]. На фабрыцы выраблялася клееная фанера таўшчынёй 3–30 мм, якая ішла ў асноўным на экспарт у краіны Заходняй Еўропы і ў большай ступені на задавальненне патрэб англійскага і нямецкага рынкаў. Фанера фабрыкі “Olza” экспартавалася таксама і ў краіны Цэнтральнай і Паўночнай Еўропы, а з 1926 г. яшчэ і ў краіны Паўночнай Амерыкі і Блізкага Усходу [15, арк. 39–40]. У 1926 г. вытворчасць фабрыкі склала 20,7 тыс. м<sup>3</sup> [15, арк. 41], у 1928 г. – 2 932 327 м<sup>3</sup>, у 1929 г. – 3 236 946 м<sup>3</sup>, а ў 1930 г. – 11 039 089 м<sup>3</sup> [30, арк. 162; 16, арк. 120].

Фанерная фабрыка “M. Hammer i Syn” у Маларыце мела IV прамысловую катэгорыю. У 1930 г. на ёй працавала 45 чалавек [16, арк. 31]. Фабрыка мела свае аддзелы ў вялікіх гарадах Польшчы (Варшаве, Познані, Кракаве, Быдгашчу, Грудзёнзе, Львове і Брэсце) [31, арк. 1]. У 1933 г. на фабрыцы было выраблена прадукцыі на суму 604 760, 75 зл. [23, арк. 105] У перыяд з 1 студзеня па 30 чэрвеня 1934 г. вытворчасць фабрыкі склала 820 тон фанеры на суму ў 162 340 злотых, а з 1 ліпеня па 30 снежня 1934 г. – 890 тон на суму ў 181 590 злотых. У 1935 г. было выраблена 499 339 м<sup>3</sup> фанеры і таваразварот на прадпрыемстве склаў 402 399 злотых, што на 24% болей, чым у 1924 г. (402 399 злотых). У 1936 г. вытворчасць фанеры склала 624 тыс. м<sup>3</sup> [19, арк. 14]. Прадукцыя фанернай фабрыкі “M. Hammer i Syn” ішла на задавальненне патрэб унутранага рынку, а таксама на экспарт за мяжу, пераважна ў Галандыю і Палестыну [25, арк. 61; 19, арк. 14].

Фабрыка “Union” у мястэчку Гарадзішча каля Пінска каля 80% сваёй фанеры экспартавала за мяжу. Галоўнымі рынкамі збыту фабрыкі былі такія краіны, як Галандыя, Бельгія, Палесціна, Французскае Марока, Англія, Грэцыя, Сірыя, Аргенціна і Егіпет. Вытворчая магутнасць фабрыкі ў 1933 г. складала 2750 тон на суму 718 296 зл. [23, арк. 106]. З 1 студзеня па 30 чэрвеня 1934 г. на фабрыцы было выраблена 1550 тон фанеры на суму ў 480 тыс. злотых, а з 1 ліпеня па 30 снежня 1934 г. – 1625 тон на суму ў 566 тыс. злотых [25, арк. 63].

Асноўная сыравіна запалкавай прамысловасці – алешына. Экспарт алешыны з тэрыторыі Заходняй Беларусі складаў 90% ад агульнапольскага экспарту. 70% алешыны, якая ішла на патрэбы ўнутранага рынку Польшчы, таксама была з заходнебеларускіх зямель. У адрозненне ад дрэваапрацоўчай і фанернай галін, запалкавая прамысловасць на тэрыторыі Заходняй Беларусі развівалася даволі слаба [32, арк. 2адв].

У 1925 г. шведска-амерыканскі канцэрн Крэйгера выдзеліў польскаму ўраду пазыку на адносна невялікую суму ў 6 млн. долараў. У тым жа годзе ў Польшчы ў заканадаўчым парадку была ўсталявана і здадзена ў арэнду адзначанаму канцэрну запалкавая манаполія. У Заходняй Беларусі пасля ўвядзення манаполіі 5 запалкавых фабрык было зачынена. Працягвалі функцыянаваць толькі 2 фабрыкі: фабрыка “Maries” у Гродне і “Progres-Wulkan” у Пінску [7, с. 29; 33, арк. 81адв]. У канцы 1931 г. дзейнічала ўжо толькі адна фабрыка “Progres-Wulkan” у Пінску, на якой у 1938 г. працавала 233 чалавекі (у 1922 і 1923 гг. на фабрыцы працавала 900 чалавек). Агульны кошт прадукцыі ў перыяд з 1 ліпеня па 31 студзеня 1933 г. склаў 3 331 620 зл [23, арк. 75].  $\frac{3}{4}$  прадукцыі фабрыкі “Progres-Wulkan” ішло на экспарт [12, арк. 5].

Харчовая прамысловасць па ліку прадпрыемстваў у Заходняй Беларусі займала першае месца і была прадстаўлена млынамі, броварнымі заводамі, кансервавымі фабрыкамі, заводамі цукровых вырабаў, механічнымі пякарнямі, дражджавымі заводамі, тытунёвымі фабрыкамі і г.д. З вышэй пералічаных галін харчовай прамысловасці найбольш прыбыткавай была вытворчасць спіртных напояў, аднак на заходнебеларускіх землях яна не атрымала значнага развіцця. У якасці асноўнай прычынай такога становішча неабходна назваць існуючую на тэрыторыі Польскай дзяржавы дзяржаўную спіртавую манаполію, якая вызначала аб’ём выпускаемай прадукцыі і цэны на яе. На тэрыторыі Палескага ваяводства знаходзіўся другі бровар на тэрыторыі Заходняй Беларусі пад назвай “Browar, Słodownia i Wytwórnia Wód Gazowanych” (заснаваны ў 1876 г.) і меў свае прадстаўніцтва ў Бярозе-Картузскай, Лунінцы, Пінску [34].

Вінакурная галіна прамысловасці таксама не атрымала значнага развіцця на заходнебеларускіх тэрыторыях. Усе польскія віна-водачныя заводы належалі дзяржаўнай спіртавой манаполіі [35, арк. 2]. На тэрыторыі Палескага ваяводства ў 1929 г. працавала 15 прадпрыемстваў дадзенай галіны, якія вырабілі 978 935 літраў розных спіртавых напояў, а ў 1931 г. існавала ўжо толькі адна фабрыка гарэлкі і лікёраў, на якой працавала 121 чалавек (у 1930 г – 163) [36, арк. 10; 35, арк. 2, 19]. Галоўнай сыравінай вінакурных заводаў з’яўлялася бульба [37, арк. 2адв, 8]. З 1929 па 1932 г. на тэрыторыі ваяводства дзейнічалі толькі 3 піваварныя заводы, якія акрамя піва выраблялі ў невялікіх колькасцях солад [7, с. 87] Крухмала-патачная вытворчасць у Палескім ваяводстве прамысловасці адсутнічала.

Мукамольная вытворчасць і млынарства займала важнае месца ў эканамічным жыцці насельніцтва. Амаль у кожным мястэчку знаходзілася па некалькі млыноў. Так, напрыклад, у некаторых мястэчках Палескага ваяводства знаходзілася ад 5 да 9 млыноў. На тэрыторыі ваяводства ў 1925 г. дзейнічала 258 паравых, 64 водных і 36 ветраных млыноў [35, арк. 14].

У 1924 г. дзяржаўная цагельня ў Гершонах Брэсцкага павета, на якой працавала 167 чалавек, вырабляла 2 250 тыс. штук цэглы ў год, у 1925 г. – 2 100 тыс. штук [12, арк. 1]. У 1936 г. завод вырабіў 708 050 штук “вішнёвак”, а ў 1937 г. – 1 440 945 штук [38, арк. 5].

Буйныя шкляныя гуты дзейнічалі ў Ганцавічах і Пінску [39, арк. 16]. Сярод іх шкляная гута “J. Stolle” ў Ганцавічах, “Pina” і “Witrum” у Пінску. Шкляная гута “J. Stolle” ў Ганцавічах займалася вырабам аконнага, люстранага і высокагатуноковага шкла. У 1926 г. прадпрыемства пачало вытворчасць шкла для фотаапаратаў, што павялічыла колькасць заказаў з боку Германіі. Але ўжо 1928 г. фабрыка спыніла сваю працу [12, арк. 3]. Вялікую ролю ў прамысловасці адыгрываў шклозавод “Witrum”, які выпускаў шыбы, люстры, крышталі, а таксама бутэлічнае шкло. У 1924 г. на заводзе працавала 223 чалавекі, у 1925 г. – 300, у 1928 г. – 246, у 1929 г. – 303 [18, арк. 123]. Агульная вытворчасць фабрыкі складала 3500 т. шкла ў год [12, арк. 3]

Тэкстыльныя прадпрыемствы Палескага ваяводства практычна ўсе былі дробнымі і належалі пераважна яўрэям. Сярод буйных прадпрыемстваў на тэрыторыі ваяводства неабходна адзначыць прадзільню Х. Мілнера і С. Харсэля ў Драгічыне, а таксама прадзільню братаў Бараноўскіх у Ганцавічах, на якой працавала 12 чалавек. Дробныя прадзільні знаходзіліся ў Лахве, Кажан-Гарадку, Хомску, Пагост-Загародску, на якіх працавала не болей 2 чалавек [30, с. 17]. У 3-м квартале 1934 г. мясцовыя тэкстыльныя фабрыкі пачалі выпуск новых відаў тканін, а менавіта: “grossbretów”, “świtek”, “nuppe”, “szewiot” [40, арт. 17адв].

Прадпрыемствы хімічнай прамысловасці былі пераважна дробнымі, на якіх колькасць рабочых не перавышала 100 чалавек. У 1931 г. у ваяводстве працавала 25 прадпрыемстваў, якія займаліся сухой перагонкай дрэва [7, с. 43].

Смалакурэнне і вытворчасць шкіпінару на тэрыторыі Палескага ваяводства развіваліся на ўзроўні дробных прамысловых прадпрыемстваў і рамесных майстэрняў. Згодна з дадзенымі архіўных крыніц у 1930-я гг. на тэрыторыі Палескага ваяводства налічвалася 28 дробных смалярняў і шкіпінарных прадпрыемстваў [41, арк. 6; 59, арк. 5; 42, арк. 1–14].

У мястэчку Ганцавічы Лунінецкага павета Палескага ваяводства дзейнічала смалярня Л. Ахрымскага, на якой працавала 5 рабочых [30, арк. 21–22адв.]. Аноўнымі спажывцамі шкіпінару былі польскія і заходнебеларускія прадпрыемствы: гандлёва-прамысловае прадпрыемства “Dan”, “Abramowicz”, “Dobrolin” (г. Варшава), “Zelwiński i S-ka”, “Rabinowicz i S-ka” (г. Слонім) [43, арк. 24, 26].

Усе прадпрыемствы Заходняй Беларусі па вырабу кардона былі аб’яднаны ў сіндыкат “Centrotektura”, які быў арганізаваны ў 1934 г. Менавіта праз яго і ажыццяўлялася рэалізацыя ўсяго заходнебеларускага кардону за мяжу. Так, напрыклад, кошт драўлянага кардону экспартуемага “Centrotektura” у 1935 г. складаў 288 тыс. злотых, у параўнанні з 119 тыс. злотых у 1934 г. Экспарт кардона ажыццяўляўся ў Англію, Сірыю, Палестыну, Кіпр і Егіпет [390, s. 57].

Паліграфічная прамысловасць на тэрыторыі Заходняй Беларусі была прадстаўлена друкарнямі і літаграфіямі, якія працавалі выключна на патрэбы дзяржаўных устаноў. У 1922 г. на тэрыторыі Палескага ваяводства працавала 10 друкарняў, а ў 1925 г. – 16 (у Брэсце – 5, Пінску – 4, Кобрыне, Лунінцы, Століне і Сарнах па 1) [13, арк. 16адв].

Мясцовыя гарбарныя прадпрыемствы, за выключэннем некаторых у Слоніме, былі хутчэй рамеснымі прадпрыемствамі з невялікай колькасцю работнікаў [45, s. 3]. У 1935 г. у Малечы (Пружанскі павет) было пачата будаўніцтва гарбарнага завода С. Боруха па вырабе і апрацоўцы авечых скур. На ім працаваў толькі ўладальнік, які за тыдзень апрацоўваў каля 100 скур [46, арк. 12, 24].

Металаапрацоўчая прамысловасць, якая складалася з ліцейных фабрык жалеза, фабрык дрота і цвікоў, а таксама розных рамонтных майстэрняў, на тэрыторыі Заходняй Беларусі была слаба развітай. Яна канцэнтравалася галоўным чынам у Беластоцкім і Навагрудскім ваяводствах [47, s. 165]. У 1922 г. на тэрыторыі Палескага ваяводства налічвалася 18 прадпрыемстваў дадзенай прамысловасці: 1 ліцейны завод, 2 заводы сельскагаспадарчых прылад, 1 фабрыка дрота і цвікоў, 2 фабрыкі арматуры, 7 слясарных майстэрняў і іншыя, на якіх працавала ўсяго 145 чалавек [11, арк. 10, 12; 9, арк. 6].

Такім чынам, неабходна адзначыць, што нягледзячы на тое, што ваяводства было найбольш вялікім па плошчы, яго можна аднесці да найбольш эканамічна адсталых. Па колькасці занятых у прамысловасці рабочых Палескае ваяводства знаходзілася на трэцім месцы пасля Беластоцкага, Віленскага і Навагрудскага ваяводстваў. На яго тэрыторыі вылучаліся лясная, харчовая і мінеральная прамысловасці. Аднак, на тэрыторыі ваяводства была сканцэнтравана амаль уся фанерная галіна Заходняй Беларусі (7 прадпрыемстваў), адзіная на заходнебеларускай тэрыторыі фабрыка запалак, тры буйныя шклянныя гуты і значная колькасць лесапільных заводаў. Уся прамысловасць ваяводства размяшчалася ў асноўным у чатырох паветах (Пінскі, Брэсцкі, Лунінецкі і Косаўскі). У астатніх – буйная і сярэдняя прамысловасць амаль поўнасьцю адсутнічала.

### Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: У 6 т. Т.5 М. – Пуд/ Беларус. Энцыкл.; рэдкал.: Г.П. Пашкоў і інш. Мн.: БелЭн, 1999. – 592 с.
2. Mały rocznik statystyczny 1931 / Gł. Urząd Statyst. Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa : Nakł. Gł. Urzędu Statyst., 1931. – 168 s.
3. Mały rocznik statystyczny 1938 / Gł. Urząd Statyst. Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa : Nakł. Gł. Urzędu Statyst., 1938. – 406 s.
4. Шнейдер, Я. Очерк размещения промышленности Западной Белоруссии / Я. Шнейдер. – Минск : Изд-во Акад. наук БССР, 1936. – 104 с.
5. Полуян, И. В. Западная Белоруссия в период экономического кризиса. 1929–1933 гг. / И. В. Полуян ; под ред. М. П. Костюка. – Минск : Навука і тэхніка, 1991. – 207 с.
6. Лаўрэнка, Л.В. Стан лясной прамысловасці Заходняй Беларусі ў 1921–1939 гг. / Л.В. Лаўрэнка // Веснік Брэсц. дзярж. ун-та. Сер. 2. Гісторыя. Эканоміка. Права. – 2013. – № 1. – С. 77–85.
7. Фришман, В. Промышленность Западной Белоруссии = The industry of western White-Russia : стат.-экон. описание / В. Фришман. – Минск : Изд-во Белорус. акад. наук, 1934. – 133 с.
8. Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці (далей – ДАБр). – Ф 1. Воп. 5. Спр. 798. Отчет о деятельности промышленного отдела Полесского воеводского управления за 1922 г.

9. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 702. Отчет промышленного отдела Полесского воеводского управления о состоянии промышленности за 1922 г.

10. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 5. Спр. 800. Отчет о деятельности промышленного отдела Полесского воеводского управления за 1924 г.

11. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 5. Спр. 799. Отчеты о деятельности промышленного отделения Полесского поветового управления за 1923 г.

12. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 691. Отчет Полесского воеводского управления о состоянии промышленности за 1925 г.

13. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 726. Отчеты о деятельности промышленного отделения Полесского поветового управления за 1925 г.

14. Lietuvos Centrinis Valstybinis Archyvas (далее – LCVA). – F. 51. Ap. 6. V. 294. Sprawa Izby handlowo-przemysłowej.

15. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 687. Отчет Полесского воеводского управления о состоянии деревообрабатывающей промышленности за 1925 г.

16. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 890. Отчет и сведения промышленного отделения административного отдела Полесского воеводского управления о состоянии промышленности по Полесскому воеводству за 1931 г.

17. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (далее – AAN). – Zesp. 1183. Akta urzędu wojewódzkiego Polesia w Brześciu nad Bugiem. Sygn. 976–3. Dzielne meldunki sytuacyjne nr 3–6, za I. 1924.

18. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 897. Отчет о работе промышленных предприятий на территории Полесского воеводства и списки владельцев лесопильных заводов и других предприятий.

19. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 389. Отчет Полесского воеводского управления об экономике Полесья за 1936 г.

20. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 2. Спр. 3744. Дело о постройке лесопильного завода и мельницы Ромером Мошкой в Хотыничках Лунинецкого повета.

21. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 889. Отчеты и сведения промышленного отделения административного отдела Полесского воеводского управления о состоянии промышленности в Полесском воеводстве за декабрь 1931 и февраль 1932 г.

22. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 891. Статистические отчеты промышленного отдела о состоянии промышленности по Полесскому воеводству за 1932 г.

23. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 894. Отчет промышленного отделения административного отдела Полесского воеводского управления промышленных предприятий о состоянии промышленности, рабочей силе и о выпускаемой продукции и списки паровых механических и ветряных мельниц Полесского воеводства.

24. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 893. Отчеты промышленного отделения административного отдела Полесского воеводского управления и промышленных предприятий о состоянии промышленности в Полесском воеводстве.

25. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 2. Спр. 3604. Отчеты промышленных отделений общего отдела Полесского воеводского управления о деятельности промышленных предприятий и о выпускаемой продукции за 1935 г.

26. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 886. Отчет промышленного отделения административного отдела Полесского воеводского управления о состоянии



промышленности и промышленных предприятий в Полесском воеводстве за 1931 г. и списки владельцев предприятий.

27. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 758. Сведения о сокращении штата рабочих и служащих в связи с кризисом в Полесском воеводстве.

28. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 900. Отчеты лесопильных заводов Полесского воеводства о состоянии рабочей силы, о ходе работы.

29. AAN. – Zesp. 1183. Akta urzędu wojewódzkiego Polesia w Brześciu nad Bugiem. Sygn. 976–86. Miesięczne sprawozdanie sytuacyjne z życia społeczno-politycznego, zawodowego, mniejszości narodowych i stanu bezpieczeństwa za II. 1932.

30. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 3. Спр. 896. Отчеты и сведения о состоянии промышленности Полесского воеводства, январь-февраль 1928 г.

31. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 396. Отчет о состоянии деревообрабатывающей промышленности по Брестскому повету за 1935 г.

32. Дзяржаўны архіў Гродзенскай вобласці (далее – ДАГВ). – Ф. 551. Воп. 1. Спр. 2232. Месячные отчеты промышленного отдела о состоянии промышленности Новогрудского воеводства за 1924 г.

33. LCVA. – F. 51. Ap. 6. B. 255. Roczne sprawozdanie wydziału przemysłowego różnych województw.

34. Лаўрэш, Л. Эканоміка горада ў 20–30-х гадах [Электронны рэсурс] / Л. Лаўрэш // Pawet. – Рэжым доступу: [http://pawet.net/library/history/bel\\_history/\\_books/lida/25/Эканоміка\\_горада\\_ў\\_20\\_-\\_30-х\\_гадах.html](http://pawet.net/library/history/bel_history/_books/lida/25/Эканоміка_горада_ў_20_-_30-х_гадах.html). – Дата доступу: 17.09.2020.

35. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 692. Отчет Полесского воеводского управления о состоянии промышленности за 1925–1926 гг.

36. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 393. Отчет Полесского воеводы о наличии промышленных предприятий и выпускаемой ими продукции.

37. ДАГВ. – Ф. 551. Воп. 1. Спр. 2235. Списки промышленных предприятий Новогрудского воеводства за 1926 г.

38. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 368. Протоколы обследования работы государственного кирпичного завода в Гершонах Брестского повета.

39. AAN. – Zesp. 102. Akta Józefa Poniatońskiego. Sygn. 7. Pisma starosty powiatowego w Sarnach do Ministra spraw wewnętrznych, rolnictwa i J. Poniatońskiego informujące o sytuacji gospodarczej powiatu. 1932–1934.

40. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 393. Отчет Полесского воеводы о наличии промышленных предприятий и выпускаемой ими продукции.

41. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 2. Спр. 719. Отчет промышленного отделения Новогрудского воеводского управления о состоянии промышленности за 1930 г.

42. ДАГВ. – Ф. 551. Воп. 1. Спр. 2248. Сводки смоловарен Новогрудского воеводства о количестве выпускаемой продукции.

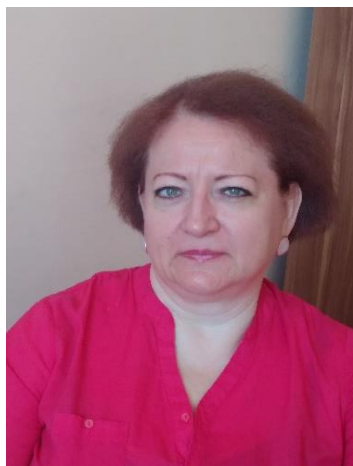
43. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 336. Циркуляры Министерства промышленности и торговли, выписка из протокола заседания городской рады в г. Давидгородке от 10 февраля 1937 г. о строительстве зданий для промышленных предприятий.

44. Sprawozdanie o stanie gospodarczym okręgu Izby przemysłowo-handlowej w Wilnie w roku 1935. – Wilno : Izba Przemysłowo-Handlowa, 1936. – 244 s.

45. Stan przemysłu na terenie Województwa Nowogródzkiego. Możliwości i drogi jego rozwoju // *Życie Nowogródzkie*. – 1928. – Т. 95. – S. 2.

46. ДАБр. – Ф. 1. Воп. 1. Спр. 579. Циркуляры воеводы о регистрации выдачи ремесленных карт, списки ремесел с указанием выдачи упомянутых карт.

47. Sprawozdanie o stanie gospodarczym okręgu Izby przemysłowo-handlowej w Wilnie w roku 1937. – Wilno : Izba Przemysłowo-Handlowa, 1938. – 200 s.



**13. Леванюк А. Я.**, к. фил. наук, доцент,  
заведующий кафедрой педагогики  
начального образования УО  
“БрГУ имени А.С. Пушкина”  
(г. Брест, Республика Беларусь)

УДК 165.745:821.161.3-84

### **ФІЛАСОФІЯ ЖЫЦЦЯ І ЯЕ АДЛЮСТРАВАННЕ Ў АФАРЫСТЫЧНАЙ ТВОРЧАСЦІ ПІСЬМЕННІКАЎ БРЭСТЧЫНЫ**

*Анатацыя.* Аналізуецца тэматыка афарызмаў, падкрэсліваецца імкненне афарыстыкі да адлюстравання філасофскіх катэгорый. Падкрэсліваецца, што творчая задача многіх пісьменнікаў абумоўлена імкненнем данесці ўніверсальны сэнс быцця праз асэнсаванне свайго уласнага пункту гледжання на канкрэтныя падзеі, тэндэнцыі сучаснай рэчаіснасці. Такім чынам, і афарызмы чытаюцца як тэматызаваныя сведчанні аб розных з’явах жыцця эпохі, пра мастацтва, літаратуру, рэлігію, культуру, палітыку і г.д. Разгледжваецца афарыстычная творчасць берасцейскіх аўтараў.

*Ключавыя словы:* выслоўе, афарыстычны жанр, афарызм, творчасць, філасофія, філасофская катэгорыя.

**A.Y. Levonyuk**, Candidate of Phil. sciences,  
Associate Professor, Head of the Department  
of Pedagogy of Primary Education  
BrSU named after A.S. Pushkin  
(Brest, Republic of Belarus)